

NÅ GIDDER JEG IKKE DISKUTERE MED DEG MER!

OM OVERGANGEN DEBATT—KRANGEL

Kritiske tunger uttaler seg stadig om den moderne mediedebatten. Den er overflattisk, uinteressant, usaklig, rein underholdning, verbal skittkasting og en fare for demokratiet. Men hva er det som språklig sett skiller den moderne mediedebatten fra andre samtalsjangere? I denne artikkelen behandler Margareth Sandvik *diskusjon, debatt og krangel* med den hensikt å trekke opp skillelinjer og særlig peke på hva som skjer ved overgangen fra debatt til krangel.

Av Margareth Sandvik

La oss først repetere noen uttalelser fra fjernsyns- og radiodebatter i den senere tid: “Sett ikke i gang den kverna der!”, “Du må ikke sitte å si slike ting!” “Nå er det fakt-, nå er det fakt-, nå er det faktisk min tur!” og “Nå trekker jeg meg ut av denne diskusjonen her!” Eksempelene er hentet fra ordskifter mellom tidligere statsminister Gro Harlem Brundtland fra Arbeiderpartiet og leder for Høyre Kaci Kullmann Five, alle fra kommunevalget i 1991.

Det er neppe nødvendig å fortelle leseren hvordan den moderne mediedebatten arter seg — eller har utartet seg. Snarere er det tilstrekkelig å slå fast at utviklingen inspirerer til refleksjon omkring begrepene diskusjon, debatt og krangel. Det generelle målet med artikkelen er derfor å drøfte forholdet mellom disse tre samtalsjangerne. Følgende innfallsvinkler ligger til grunn for beskrivelsen: om sjangeren er persuasiv eller ei (mål), om den

utøves i den private eller offentlige sfære (sfære), hvem argumentasjonen retter seg mot (adressatforhold) og konstellasjon mellom partene (konstellasjon). Mer spesifikt er målet å peke på språklige trekk som karakteriserer overgangen debatt — krangel med utgangspunkt i argumenttyper og samtaleatferd. En slik karakteristikkk innebærer at vi kan avgjøre *når* debattantene forlater én samtalsjanger og går over til en annen. Dernest vil jeg introdusere dimensjonen privat/offentlig i beskrivelsen av diskusjonen, debatten og krangelen. Poenget er at denne dimensjonen bidrar til å karakterisere og avgrense de tre samtalsjangerne fra hverandre. Beskrivelsen vil munne ut i en oppstilling av diskusjon, debatt og krangel der *sfære, mål, adressatforhold og konstellasjon* inngår.

Diskusjonen

Min forståelse av samtalsjangeren diskusjon tilsvarende pragma-dialektikkens nøkkelbegrep *kritisk diskusjon*¹, en oppfatning som deles

☞ Margareth Sandvik (født 1956) er ansatt ved førskolelærerutdanningen ved Høgskolen i Oslo. Hun er medforfatter til *Tekst i kontekst* og *Tilnæringer til tekst* og arbeider med en doktoravhandling om politisk debattkunst, *Is there a winner and a loser of argumentative debates?*

¹ van Eemeren og Grootendorst (1984, 1992), van Eemeren, Grootendorst og Kruijer (1987).

av Jørgensen² og dekkes av Waltons begrep *persuasion dialogue*³. I diskusjonen argumenterer partene for å overbevise hverandre og nå fram til en løsning på en meningskonflikt. Den kritiske diskusjonen er en ideal-kontekst der partene — hvis de følger de ti reglene for kritisk diskusjon — kommer fram til enighet. Bryter de reglene, gjør de seg skyldig i argumentasjonsfeil. Den eksplisitte formuleringen av regler for god diskusjonsatferd utgjør pragma-dialektikkens normative teori-grunnlag og sørger for en koherent teori om argumentasjonsfeil⁴:

1. Partene må ikke hindre hverandre i å fremme et standpunkt eller i å så tvil om et standpunkt.
2. En part som fremmer et standpunkt er bundet til å forsvare det, hvis den andre parten krever det.
3. En parts angrep på et standpunkt må relateres til selve standpunktet som den andre parten har fremmet.
4. En part kan forsvare standpunktet bare ved å fremme argumentasjon som støtter opp under standpunktet.
5. En part kan ikke feilaktig presentere noe som en premiss som har blitt utelatt av den andre parten eller benekte en premiss som han selv har utelatt.
6. En part kan ikke feilaktig presentere en premiss som et akseptert startpunkt eller benekte en premiss som representerer et akseptert standpunkt.
7. En part kan ikke betrakte et standpunkt som fullstendig forsvart hvis forsvaret ikke gjøres ved et passende argumentasjons-skjema som er korrekt brukt.
8. En part kan bare bruke argumenter som er logisk gyldige eller som kan gjøres gyldige ved å gjøre en eller flere premisser eksplisitte.
9. Et feilslått forsvar av et standpunkt må resultere i at den parten som framsatte standpunktet trekker det tilbake. Hvis et

2 Jørgensen (1995).

3 Walton (1989, 1992).

4 Jeg velger den norske termen 'argumentasjonsfeil' for den engelske *fallacy* (sg.). I litteraturen har også *feilslutning* vært brukt, men etter min mening gir den assosiasjoner i retning av logikken. *Argumentasjonsknepe*, som ofte har vært brukt i språkbruksanalysen, har en undertone av bevisst lurei og blir derfor forkastet. Oversettelsen av reglene er min, Sandvik (1995).

overbevisende forsvar har blitt ført av den ene parten, må den andre parten trekke tvilen angående standpunktet tilbake.

10. En part må ikke bruke uklare eller forvirrende tvetydige formuleringer, og han må tolke den andre partens formuleringer så nøyaktig og presist som mulig.

Diskusjonen er dialogisk i den forstand at argumentasjonen foregår mellom protagonisten og antagonistens med den hensikt å overbevise hverandre og ikke primært en tredje part. Diskusjonen bygger på et ideal om rasjonell og velregulert argumentasjon i en samarbeidende stil og defineres i pragma-dialektikken med klar avstand til retorikkens 'reine overtalelse'⁵. Følgelig kan samtalen under diskusjonen komme til å endre karakter fra å inneholde motstridende syn på samme proposisjon til kun å inneholde ett syn på samme proposisjon. Som vi skal se nedenfor er dette umulig i debatten, i hvert fall i publikums nærvær.

Verken van Eemeren og Grootendorst, Walton eller Jørgensen sier noe om hvorvidt den kritiske diskusjonen hører hjemme i den private eller den offentlige sfære. Etter min mening har dimensjonen privat/offentlig betydning for beskrivelsen av de tre samtale-sjangrene diskusjon, debatt og kringel. Diskusjonen er både privat og offentlig, noe som innebærer at vi *kan* oppleve en kritisk diskusjon i mediene. Imidlertid synes dette forhold å bli sjeldnere og sjeldnere. Den offentlige diskusjonen har blitt erstattet av debatten⁶ som er utelukkende offentlig i mine øyne, og som vi skal se nedenfor, råder det andre sjangerkrav for denne typen samtale.

Debatten

Debatten er persuasiv. To eller flere parter fremmer sitt syn på en sak. Det er en konstruert diskusjonsform i den forstand at partene er invitert og satt sammen slik at de represen-

5 Se Jørgensen (1995), side 17, for en mer utfyllende beskrivelse av pragmadialektikkens forhold til retorikken og dialektikken.

6 Det er kanskje ikke riktig å si *erstattet* av siden dette innebærer at man tidligere faktisk hadde en offentlig diskusjon. Dette vil jeg ikke ta stilling til her, men jeg legger ikke skjul på at jeg synes det er negativt at den offentlige samtalen som ligger til grunn for vårt demokrati i dag utelukkende føres i den moderne debattformen, som stadig blir mer og mer overflattisk og kun preget av øyeblikkets underholdningsverdi.

terer motstridende syn. Jo mer avvikende syn partene har, jo større er sjansen for en vellykket debatt, sett med mediebriller. Med andre ord har vi en meningskonflikt og en situasjon der partene *leverer* argumenter for sine respektive syn. Dermed er ikke debatten en diskusjonsform som tillater partene å bevege seg bort fra sitt annonserte standpunkt eller ståsted. Agendaen er satt — debatten er en diskusjonsform med mandat. Således blir det et sentralt sjangerkrav for debatten at partene *ikke* skal bli enige, siden de *ikke* prøver å overbevise hverandre, men en tredje part, altså publikum. Debatten er således trialogisk og konkurrerende. Sann sett vil vi neppe oppleve at debattanter når hverandre i full forståelse og offentlig forlater sitt annonserte syn. Dermed utfordres heller ikke journalistens evne til å håndtere et så uventet utfall⁷.

Nå er det viktig å understreke at debatten ikke behøver være fiendtlig, aggressiv eller negativ selv om partene demonstrerer sitt syn ovenfor en tredje part. Partene kan likevel oppføre seg behersket og utvise god argumentasjonsatferd — som å lytte til motpartens argumenter, svare på spørsmål, være relevant, unngå argumentasjonsfeil og bidra til en samarbeidende stil. Det er nemlig ikke alltid debatten *brukes* i underholdningsøyemed, det er heller ikke alltid debattantene er prisgitt sensasjonshungrige programledere som ikke lytter, men bare er ute etter latter. Implisitt i dette ligger påstanden om en medieskapt utvikling av debatten. Et relativt nytt sjangerkrav er sementeringen av partenens polarisering — de verken kan eller skal bli enige.

Hva gjør vi da under lunsjen, ved middagsbordet, på de nye filosofiske kaféene, på seminaret (og kanskje også i Stortingskantina)? Vi *diskuterer*. Diskusjonen kan være både privat og offentlig, mens debatten utelukkende er offentlig. Det som preger diskusjonen til forskjell fra debatten, er nettopp at argumentasjonen ikke primært er rettet mot en tredje part, men gjensidig mot hverandre. Den tredje parten, publikum, behøver ikke være fraværende, men deres tilstedeværelse preger ikke ord-

skiftet slik tilfelle er med debatten. Derfor blir det viktig å få fram debattens *sceniske* karakter. Partene er nemlig invitert til å spille ut sine argumenter overfor en antagonist, som igjen er forventet å spille sine argumenter tilbake. Dette får konsekvenser for det pragmatisk-dialektikken kaller dispuitt-type⁸. Debatten er derfor alltid blandet i den forstand at det alltid er mer enn ett syn på den proposisjonen som er under debatt. Antagonisten forholder seg ikke taus eller likegyldig til den framsatte proposisjonen, men går aktivt inn for å motsi den og presentere et alternativt syn. Til forskjell fra diskusjonen er det også forventet at debatten skal forbli blandet fra 'forestillingens' begynnelse til slutt, det vil si at ingen av partene skal gi opp sitt annonserte standpunkt. Konsekvensen av en slik utvikling er at debatten er og forblir blandet, mens diskusjonen kan gå fra blandet til ublandet.

Debattens formalitetsgrad spiller inn både når det gjelder partenes bevegelsesfrihet med hensyn til emne og reglene for turtaking. Jo mer uformell en debatt er, jo større frihet har partene til å forlate emnet og introdusere nye, snakke i munnen på hverandre, avbryte hverandre og være personlig. Ordstyrer, enten i form av programleder eller faglig ansvarlig, er alltid debattens administrator eller regissør, og i de moderne mediedebattene opplever vi hyppig at ordstyrers rolle blir å hisse opp til verbale slagsmål.

Krangelen

I krangelen diskuterer man for å overbevise den andre parten om at man har rett. Således er kommunikasjonen etter min mening persuasiv og dialogisk, og hviler på en vid definisjon av argumentasjon. Uansett om krangelen foregår privat eller offentlig, er formålet å få motparten til å innse at han har feil, mens en selv selvfølgelig har rett. Krangelen oppstår når to parter har forskjellig syn på noe, og den ene partens syn har blitt neglisjert eller utfordret i en slik grad at det er på tide å luften irritasjonen eller sinnet. Men hensikten er ikke bare å få utløp for følelser, men å få motparten til å endre oppfatning, og dermed er

7 I artikkelen "Dette er visst ikke fullt saklig, Anne!" viser Kjeldsen (1997) at prinsippet med debattmotstandere medfører at publikum får en støttespiller, en kontrollinstans, i antagonistens som vurderer sakligheten og riktigheten i det framsatte argumentet.

8 van Eemeren og Grootendorst (1992), side 73.

den også per definisjon handlingsregulerende.

Krangelen er både privat og offentlig og vil således utspille seg med eller uten publikum. Den er et oppgjør mellom to parter og en konsekvens av en forutgående samtalestype. Således representerer den et skifte fra diskusjon eller debatt til nettopp krangel. Dette innebærer at de argumenterende partene sjelden eller aldri går rett inn i krangelen uten å ha samtalt på forhånd. Typisk for krangelen er altså at partene har brutt normene for en annen samtalsjanger og dermed havnet i krangelen.

Argumentativt kan krangelen beskrives ved at bestemte argumentasjonsfeil forekommer, først og fremst *argumentum ad hominem* (personangrepet), *argumentum ad baculum* (trusselen), *argumentum ad misericordiam* (å spille på medlidenhet) og *stråmann* (å tillegge motparten et fiktivt standpunkt). Appell til autoritet, *argumentum ad verecundiam*, er heller ikke sjelden i krangelen.

Interaksjonelt kan krangelen karakteriseres ved høyere taletempo, avbrytelser, overlappende tale, metakommentarer (kommentarer på formen), reformuleringer, sterke initiativ, egenanknytning og mangel på dempere.

Både i diskusjonen og i mer formaliserte debatter vil ordstyrer eller motparten gripe inn og protestere når det melder seg argumentative og interaksjonelle trekk som kjenne-tegner krangelen. De får nemlig ikke lov å utvikle seg siden de skaper et klima som innebærer et skifte i samtalsjanger⁹. Med andre ord påstår jeg at overtredelsene som gjør argumentasjonen til krangel er de samme for diskusjonen som for debatten. Både diskusjonen og debatten er i utgangspunktet adekvate sjangere å utveksle synspunkter innenfor, men mediene har forflatet debatten.

I en artikkel om debattens "væsen og uvæsen" stiller Jørgensen de tre samtalsjangrene debatt, kritisk diskusjon og krangel opp mot hverandre med den hensikt å 'reinvask' debatten og frigjøre den fra negative karakteristikk som iboende fiendtlig og kranglete¹⁰. Hun påviser at Kjølner¹¹ og Walton¹² skiller

mellom diskusjon og debatt på grunnlag av hvordan partene argumenterer og forholder seg til hverandre. Ved å beskrive diskusjonen som et ideal (normativt) og debatten slik den empirisk foregår (deskriptivt) — og dessuten i lite flatterende ordelag — blir konsekvensen, som Jørgensen framhever, at diskusjonen er en *god* form for argumentasjon, mens debatten er en *dårlig* form for argumentasjon.

Jørgensen argumenterer for at debatten som samtalsjanger befinner seg på linje med diskusjonen. De er begge persuasive, i motsetning til krangelen som *ikke* er det ifølge Jørgensen. Kriterier for å skille mellom debatt og diskusjon er hentet fra sjangrenes forhold til en tredje part. Mens diskusjonen er dialogisk, er debatten triologisk, det vil si rettet mot motparten med den hensikt å levere gode argumenter for en sak og stille antagonist fritt til å etterprøve dem. Slik hviler skillet mellom debatt og diskusjon på adressatforholdet og konstallasjonen mellom samtalepartene. Men for å fange opp den type diskusjon der partene "sklir ut" og blir uhøflige, usaklige og aggressive, introduserer Jørgensen en underkategori, den fiendtlige debatten. Hvis Jørgensen hadde regnet krangelen både som persuasiv og som en offentlig form for kommunikasjon, hadde hun ikke trengt å operere med underkategorier.

Jeg synes skillet hennes mellom debatt og diskusjon er fornuftig, men jeg er ikke enig i karakteristikken av krangelen. Krangelen er etter min mening persuasiv og ikke bare en mental utladning av oppsamlet vrede. Jørgensen sier det så klart:

Jo renere skænderiet er, des mere vil den emotive sprogfunktion dominere, og des mere er det en affekthandling, dvs. drivkraften er ukladning af affekt, ikke styring af andres affekt. Derfor hører det private skænderi mere hjemme i psykologien end i argumentationslæren. Skænderiet kan indirekte have et handlingsregulerende sikte, men det er karakteristisk at den argumentation der gør det muligt at få den anden til at ændre adfærd, først kan begynde når luften er rensset i det egentlige skænderi¹³.

⁹ De omtalte trekkene vil bli beskrevet og illustrert nedenfor.

¹⁰ Jørgensen (1995).

¹¹ Kjølner (1980).

¹² Walton (1989, 1992).

¹³ Jørgensen (1995), side 25.

Det er ting som tyder på at både Jørgensen¹⁴, Walton¹⁵ og Walton og Krabbe¹⁶ ser krangelen som en *privat* samtalestype, uten at noen av dem systematisk plasserer de ulike samtale-sjangrene langs dimensjonen privat/offentlig. Hos Jørgensen kommer dette til uttrykk når hun sier at “det rene personlige skænderi hører hjemme i den *private* sfære bag lukkede døre. Debatten er derimod på grunn av sit mottagerforhold med det lyttende publikum som hovedadressat en *offentlig* tekststypen”. Riktignok snakker hun her om “det rene personlige skænderi” og ikke om krangelen generelt, men hun innfører også en samtalesjanger som skal fange opp de tilfeller der debatten skifter til krangel, nemlig *den fiendtlige* debatt. I *Informal Logic* snakker Walton om “the personal quarrel”¹⁷ og i en seinere publikasjon beskriver han krangelen som en personlig konflikt¹⁸, men opererer samtidig med gruppekrangelen, der for eksempel konkurrerende nabolag utgjør partene. I Walton og Krabbe¹⁹ er det formuleringer som tyder på at de ser krangelen som privat uten at de sier dette eksplisitt. Blant annet sier de at “The initial situation of the quarrel is that of a feeling that one has been unfairly taken advantage of by another party”²⁰ og “Sometimes, too, the quarrel arises from a kind of truculence or self-pity, which results in a desire to get attention”²¹. For meg virker dette som klassisk ekteskapelig dynamikk, og situasjoner det er vanskelig å tenke seg drevne politikere i.

Når krangelen gjøres til en samtalsjanger som hører hjemme i den private sfære, trenger både Jørgensen og Walton en egen kategori for å fange opp de tilfeller der debatten skli- ut i krangel. Etter min oppfatning er ikke krangelen forbeholdt det private rom, men dekker både det private og det offentlige munnhuggeri. Krangelen skjer både i private og i offentlige situasjoner og kan stort sett karakteriseres ved de samme språklige feno-

14 Jørgensen (1995).

15 Walton (1989, 1992).

16 Walton og Krabbe (1995).

17 Walton (1989), side 3.

18 Walton (1992), side 95.

19 Walton og Krabbe (1995).

20 Walton og Krabbe (1995), side 76.

21 Walton og Krabbe (1995), side 78.

menene.

Følgende oppstilling kan fungere som oppsummering av forholdet mellom de tre sjangrene:

	Diskusjon	Samarbeidende	Debatt
Mål	Overbevise + enighet		Overbevise
Sfære	Privat + offentlig		Offentlig
Addressatforhold	Dialogisk		Triologisk
Konstellasjon			Konkurrerende

Når blir debatten krangel?

Det er typisk for krangelen at argumentasjonen er emosjonell og usaklig. *Argumentum ad hominem*, eller det personlige angrepet, forekommer meget hyppig. På folkemunne kalles denne argumenttypen “å ta mannen og ikke ballen” og illustrerer dermed et fysisk overfall framfor spilllets tillatte takling.

I diskusjoner og debatter regnes personangrepet i de fleste tilfeller som argumentasjonsfeil. Ifølge pragma-dialektikken er det et brudd på diskusjonsregel nummer én: “Partene må ikke hindre hverandre i å fremme et standpunkt eller i å så tvil om et standpunkt”. Som oftest er de responser på uønskede bidrag, så de tar oppmerksomheten bort fra motpartens poeng. Når personangrepet så tvil om motpartens ekspertise, seriøsitet eller intelligens, blir motparten forhindret i å argumentere for standpunktet sitt. I dette tilfellet er personangrepet direkte, men det kan også være indirekte (*tu quoque*=også du) og peker da på en inkonsistens mellom det motparten står for og det han faktisk gjør. “Det er langt mellom liv og lære”, med andre ord. I det ovenfor nevnte radiodebattintervjuet mellom Gro Harlem Brundtland og Kaci Kullmann Five er det Gro som står for de fleste personangrepene. Noen av dem er åpenlyse beskyldninger, som for eksempel²²:

B: du må ikke sitte her og si sånne ting\ du må ikke sitte her og feilinformere folk på denne måten\

22 Transkripsjonsnotasjon, se note 27.

Selvfølgelig er ikke dette argumentasjonsfeil hvis Five faktisk gir feilinformasjon, men bakgrunnen her er at Five påpeker at Arbeiderpartiets forsøk på å forhandle fram en fiskeritavtale under EØS-avtalen var mislykket. Det er denne kritikken Brundtland ikke tåler, og hver gang den kommer opp i løpet av debatten, reagerer hun enten med personangrep eller trusler om å melde seg ut av debatten.

Andre personangrep er mer subtile og avhengige av den forståelsen konteksten gir, og de må derfor få en omgang med rekonstruksjon fra analysators side:

B: da synes jeg det er for lettvent/ av Norges nest største parti/ å opptre som om utenrikspolitikk og landets sentrale interesser/ er en arena/ for den formen for lettvent partipolitisk arbeid\

Med andre ord påstår Brundtland at Høyre og partileder Five er mer opptatt av partipolitikk enn av landet og folket. Et sånt parti kan jo ikke velgerne ha tillit til, så her må Five forsvare angrepet. Konsekvensen blir et skifte både i emne, bevisbyrde og sjanger.

Som sagt markerer bestemte argumentasjonsfeil et skifte i samtalsjanger. Men samtidig har de også en annen effekt, de skifter også bevisbyrden over til motparten. Ved å spørre seg hvor og hvorfor *ad hominem*-argumenter kommer opp, vil vi oppdage at de ofte er respons på noe uønsket. I stedet for å gi et svakt forsvar for et standpunkt, angriper man så motstanderen. Sånn sett kan vi si at det ligger noe i det gamle uttrykket at angrep er det beste forsvar.

Som sagt kan man eliminere motparten som seriøs samtalepartner (og politiker) ved å peke på at "det er langt mellom liv og lære". Et eksempel på denne typen feilargumentasjon kan vi se i radiodebattintervjuet der en sekvens omhandler Høyres tempo i EU-spørsmålet. Brundtland gjentar gang på gang at Høyres tempo skader Norge (først EØS-forhandlingene, så medlemskapsspørsmålet), Five repliserer med at Brundtland har tatt feil når det gjaldt Sverige og deres medlemskapsspøknad, noe hun åpenbart har gjort, men ikke kan innrømme. Hun reagerer derfor med å hevde at Five farer med personkarakte-

ristikker i 5, altså et personangrep. Først be- nekter Five dette i 6, men Brundtland gir seg ikke og gjentar beskyldningen i 7. Dette er bakgrunnen for Fives "også-du-angrep" i 8:

Eksempel 1 (forenklet transkripsjon)²³

- (1) B: jeg har lenge ment at Høyre har drevet et råkjør i EU-debatten [...] det er for enkelt for Norges nest største parti å handle som om norsk utenrikspolitikk og landets landets sentrale interesser er en arena for den slags lettvent partipolitikk\ og jeg forstår ikke/ hvordan du [Five] kan gjøre dette etter all den støtten du fikk/ den støtten du fikk som handelsminister av meg/ måned etter måned etter måned/ mens du strevet med vanskelige ting\ nå er ting gjort på en måte/ . som jeg må si er meget vanskelig å akseptere/ . hvis man har til hensikt å være en ansvarlig politisk leder\
- (2) F: hva er det Statsministeren ikke kan akseptere\ det/ som nettopp ble sitert gjaldt først og fremst hennes egen vurdering når det gjaldt Sverige og en medlemskaps-søknad
- (3) B: det er ikke tema for oss i EØS-forhandlingene i det hele tatt
- (4) F: nei men det er jo derfor jeg ber om en oppklaring/ hvilke anklager er det Statsministeren retter mot meg . er det det faktum at mitt parti har en klar oppfatning av det faktum at vi ønsker medlemskap og at vi ønsker det med EØS
- (5) B: vi har hørt nok\ lytterne har hørt dine personkarakteristikker
- (6) F: det er ikke personkarakteristikker Statsminister
- (7) B: men det er min oppfatning/ og det er mange menneskers oppfatning\ at det er det det er\ og slike ting har jeg aldri gjort som opposisjonsleder\ mot landets statsminister/ enten navnet hans var Kåre Willoch eller Syse\
- (8) F: jeg ble nå beskrevet som den kverna over der\ i en TV-debatt/

Argumentasjonen minner mye om et hvem-er-verst-munnhuggeri, noe som ofte blir resultatet når samtaledeltakerne gjensidig beskyl-

²³ Fra kommunevalget i 1991.

der hverandre. I de tilfeller personangrepet ikke regnes som argumentasjonsfeil, har vi å gjøre med et *tu quoque*-argument, der den påpekte inkonsistensen mellom liv og lære faktisk er relevant.

Det er interessant å merke seg at den parlamentariske stilen varierer fra land til land. Det er derfor *ikke* sikkert at *argumentum ad hominem* kan regnes som markør for overgangen til krangelen i det engelske underhus.

I den private krangelen varierer personangrepet fra tilfelle til tilfelle, og jeg vil derfor ikke prøve å etterlikne oppfinnsomheten til de involverte parter. Mitt poeng er at det er de samme mekanismene som trer i kraft i den private og den offentlige krangelen, men at graden av aggressivitet og åpenhjertighet varierer med forhold i konteksten – som formalitet og ordstyrers ønske om et bestemt klima, hvor godt partene kjenner hverandre og kan klare å ramme hverandre (direkte eller indirekte) og psykologiske variabler som temperament og erfaring med problemorientert samtalestil.

Den andre argumenttypen som er karakteristisk for krangelen, er *argumentum ad baculum*, trusselen. Protagisten legger press på motparten ved å true ham med sanksjoner av en eller annen art. Også her er det brudd på diskusjonsregel nummer én: "Partene må ikke hindre hverandre i å fremme et standpunkt eller i å så tvil om et standpunkt". Det er med andre ord grunnleggende rettigheter ved diskusjonen som berøres.

I radiodebattintervjuet gjør Brundtland seg skyldig i denne typen feilargumentasjon gjentatte ganger. Ved å true med å bryte rammene for den direktesendte debatten, presser hun motparten og intervjueren til å avbryte den pågående argumentasjonen og gi henne ordet. Det er viktig å merke seg at også *argumentum ad baculum* er respons på noe uønsket, i dette tilfellet reaksjon på at Five bringer inn Arbeiderpartiets negative resultat av fiskeriforhandlingene under EØS-avtalen. Dette er kritikk av regjeringen og skal tjene til å så tvil om hvor gode de er til å forhandle fram en brukbar fiskeritavtale, altså en fullt ut relevant innvending. Kritikken får Brundtland til å tenne, og etter å ha presisert flere steder at for-

handlingene ikke er avsluttet, kommer til slutt det emosjonelle utbruddet, trusselen:

B: nå nå nå melder jeg meg ut/ av denne debatten her\

Bruddet på diskusjonsregelen skyldes at Brundtland hindrer Five i å framsette kritikk mot regjeringen. Neste eksempel er helt parallelt. Brundtland avbryter den pågående argumentasjonen ved å appellere til intervjueren om å holde orden på turfordelingen. Hun bryter rammene for debatten ved å forlate emnet, og overhører således Fives advarsel om populistisk innflytelse på Arbeiderpartiet siden de inviterer til samarbeid med Sosialistisk Venstreparti "bare noen få dager før valget":

B: du [intervjueren] må gå inn og gjøre noe\ jeg kommer ikke til å sitte og kjempe om ordet her²⁴

Å spille på følelser, *argumentum ad misericordiam*, er også typisk for krangelen. Argumentasjonsfeilen skyldes, nok en gang, brudd på diskusjonsregel nummer én: "Partene må ikke hindre hverandre i å fremme et standpunkt eller i å så tvil om et standpunkt". I den omtalte radiodebatten kan vi se eksempel på at Brundtland appellerer til Fives medlidenskap i stedet for å holde seg til det som faktisk blir diskutert. Her bruker Brundtland *argumentum ad misericordiam* som en erstatning for ytterligere begrunnelse når hun påstår at Five motarbeider regjeringen når regjeringen er i en internasjonal forhandlingssituasjon. Brundtland mener at Fives kritikk av regjeringens resultater etter at fiskeriforhandlingene under EØS-avtalen var brutt, kan skade de videre forhandlingene, ved å vise at det ikke er samstemmig enighet om hvilke krav Norge stiller til EØS. Dette er det saklige argumentet til Brundtland, og den emosjonelle og her usaklige argumentasjonsfeilen er at hun også sier til Five:

B: og jeg forstår ikke/ hvordan du [Five] kan gjøre dette etter all den støtten du fikk/ den støtten du fikk som handelsminister av meg/ måned etter måned etter måned/ mens du strevet med vanskelige ting\²⁵

²⁴ Fra kommunevalget i 1991.

²⁵ Fra kommunevalget i 1991.

Dette er samtidig argumentasjon basert på analogi, og spørsmålet er om de to tilfellene som sammenliknes har tilstrekkelige likhetspunkter til å kunne "bære" en slik sammenlikning (se nedenfor). Men uansett, dette er argumentasjon der Brundtland appellerer til Fives følelser — etter at Brundtland ikke har flere argumenter å komme med. Det som gjør dette til argumentasjonsfeil er at Brundtland forlater emnet for diskusjonen og griper fatt i sin egen opplevelse av omstendighetene; hun føler seg urettferdig behandlet av Five og prøver å få henne til å se de følelsesmessige og personlige sidene av saken.

Stråmann er en argumentasjonsfeil som er meget karakteristisk for Fives argumentasjon i denne debatten. Et fiktivt standpunkt blir tillagt motparten eller motpartens standpunkt blir forvridd. Dette er brudd på regel nummer tre: "En parts angrep på et standpunkt må relateres til selve standpunktet som den andre parten har fremmet". Den ene parten kan faktisk unngå å forsvare sitt eget syn ved å tillegge motparten et bestemt standpunkt. Ved å påstå at motparten mener noe det ikke er grunnlag for, forandres fokus i argumentasjonen og skifte av bevisbyrden er resultatet. Ofte skjer dette når diskusjonen er opphetet og i ferd med å endre karakter, for eksempel ved å utvikle seg fra diskusjon eller debatt til krangel. Igjen noen eksempler fra den før omtalte radiodebatten. De feilslåtte fiskeriforhandlingene under EØS-avtalen dukker stadig opp som emne fra Fives side, og dette er også bakgrunnen for Fives *stråmann*:

F: man kommer ikke til stortinget og kan forventet at stortinget skal sitte stille og ikke ha noen oppfatning/

Det er ikke belegg for et slikt standpunkt i det Brundtland har sagt. Hun reagerer på den offentlige kritikken i en tid da forhandlingene ikke er avsluttet. Forut for neste eksempel har partene diskutert hvilket av partiene, Høyre eller Arbeiderpartiet, som har den grundigste interne diskusjonen om et eventuelt medlemskap i EU. Five argumenterer med en *stråmann*:

F: men det jeg ikke kan forstå/ at Arbeiderpartiets leder fortsetter å si det er at en bred demo-

kratisk debatt det er noe som hører hjemme innenfor Arbeiderpartiets rekker/

Brundtland har sagt at de diskuterer EU i Arbeiderpartiet, men ikke at de er de eneste som gjør det. Sånn sett likner *stråmann* på det vi vanligvis kaller overdrivelser.

Men Five er ikke aleine om å bruke *stråmenn*. Også Brundtland gjør seg skyldig i denne feilen. Situasjonen er at Brundtland og Five diskuterer de andre partienes reaksjon på at fiskeriforhandlingene under EØS-avtalen ikke ga det ønskede forhandlingsresultat. Som vi så under *personangrepet*, påstår Brundtland at Five feilinformerer: "vi er fremdeles i forhandling Kaci Kullmann Five, og da må du, må du ikke sitte og si slike ting, og da sitter man ikke og feilinformerer folk på denne måten". Brundtland konkluderer altså med at Five feilinformerer folk. Dette er et interessant tilfelle, for det illustrerer også at Brundtland tillegger Five et fiktivt standpunkt, nemlig noe sånt som at "Norge er ikke i forhandlinger" eller enda sterkere "APs forhandlinger med fiskeritavtalen endte med fiasko for Norge".

Den siste argumentasjonsfeilen vi skal se på i forbindelse med overgangen fra debatt til krangel er *argumentum ad verecundiam*, argumentasjon fra autoritet. Dette er brudd på diskusjonsregel nummer sju: "En part kan ikke betrakte et standpunkt som fullstendig forsvart hvis forsvaret ikke gjøres ved et passende argumentasjonsskjema som er korrekt brukt." Dette innebærer at et upassende (symptomatisk) argumentasjonsskjema er brukt, og dette presenterer standpunktet som rett fordi en autoritet sier det. I debattintervjuet gjør Five denne feilen når de diskuterer om det var riktig å kritisere regjeringen for resultatet av fiskeriforhandlingene under EØS-avtalen:

F: det var faktisk stortingsflertallet opptatt av\ Kåre Gjønnes Kristelig folkeparti og EØS-partiet\ han var\ han var opptatt av/ og han sa faktisk at han ikke trodde stortingsflertallets kritikk/ svekket Norges forhandlingsposisjon\

Her blir den gamle, fornuftige og troverdige Kristelig folkeparti-politikerens brukt som autoritet; han kan vel ikke ta feil!

Som vi har sett er det visse feilargumenter som karakteriserer overgangen fra debatt til krangel. Men som oftest opptrer disse argumentene i kombinasjon med bestemte interaksjonelle trekk som høyere taletempo, avbrytelser, overlappende tale, sterke initiativ, egenanknytning, reformuleringer, metakommentarer (kommentarer på formen) og mangel på dempere²⁶.

Høyere taletempo avspeiles ikke bare ved at partene snakker raskere, men også ved at de er ivrige etter å få tatt ordet. Dette gir seg utslag i flere avbrytelser og mer overlappende tale. Et utdrag fra radiodebattintervjuet mellom Brundtland og Five illustrerer det intense og aggressive klimaet som er karakteristisk for krangelen. La oss se nærmere på et utdrag som inneholder et *ad hominem*- og et *ad baculum*-argument, i (1) og (8):²⁷

Eksempel 2²⁸

- (1) B: da går det ikke an å sitte og 2] feilinformere folk på den måten
- (2) F: nei .. jeg feil[3in3]formerer ikke folk [4 hvis jeg får 4] lov til å snakke ut
- (3) B: [3 ja 3] .. [4 det gjør du 4]
- (4) BH: ((SKAL TIL Å SI NOE?))
- (5) F: fordi at statsministerens egen regjering har trukket fiskeri[5stilbudet 5]
- (6) B: [5 det 5] [6 er 6]
- (7) F: [6 he6]nnes egen handelsminister har [7 redegjort 7]
- (8) B: [7 ja .. nå nå nå 7] melder jeg meg ut [8 av 8] denne debatten her
- (9) F: [8 har 8]
- (10) BH: [9 ja .. me- 9]
- (11) F: [9 ja . jeg melder meg 9] ikke ut .. for jeg vil få lov til å si at hennes egen handels-

²⁶ Mange av trekkene har berøring med de fiendtlige debatttrekkene Jørgensen, Kock og Rørbeck (1994) fant i analysen av Bytingsdebattene.

²⁷ Kort forklaring til transkripsjonsnotasjonene:

- B Gro Harlem Brundtland, daværende statsminister fra Arbeiderpartiet
- F Kaci Kullmann Five, daværende partileder for Høyre
- BH Bjørn Honerød, programleder
- () markerer tur og turnummer
- / stigende intonasjon
- \ fallende intonasjon
- [] overlappende tale, nummereringen indikerer hva som overlapper med hva
- .. kort pause
- (())analytors kommentar

²⁸ Fra kommunevalget i 1991.

minister har gitt en redegjørelse til Stortinget om at man ikke har oppnådd det som var målet eller det man hadde [presentert i juni]

- (12) B: [hva tjener landet .. kan vi] snakke om det snart [2 Honerød 2]
- (13) F: [2 og jeg er 2] [3 opptatt av
- (14) BH: [3 hva 3]
- (15) B: [3 kan vi snakke om det/ 3]
- (16) BH: ja .. [4 det er 4]
- (17) B: [4 det er ikke 4] det som er tema her
- (18) F: [5 ja .. men det er helt 5]
- (19) BH: [5 jo 5] .. [6 men men det er greit

Som vi ser er dette en sekvens preget av høyt tempo og konkurranse om ordet. Partene snakker i munnen på hverandre gjennom hele sekvensen, noe alle hakeparentesene gir et grafisk bilde av. (Nummereringen inne i hakeparentesene indikerer hva som overlapper med hva.) Det er også mulig å lese ut av transkripsjonen alle forsøkene på å ta ordet, for eksempel prøver Brundtland seg i tur 6, men må gi tapt, Five forsøker seg i 9, men lykkes først noe seinere, og Honerød prøver seg i 10, 14 og 16, men lykkes først i 19. Det er interessant å merke seg at programlederen som har den institusjonelle rett og plikt til å administrere samtalen forløp, blir totalt neglisjert av de to politikerne. Dette *kan* forklares med at debatten er meget uformell og at han må kjempe om ordet på lik linje med de andre to, men allikevel ville vi ventet at han hadde tilstrekkelig respekt i kraft av sin rolle til å styre turfordelingen. Imidlertid er verken Brundtland eller Five villig til å respektere disse spillereglene. Både Brundtland og Five har såpass politisk debatterfaring og styrke at de klarer å tilkjempe seg ordet når de ønsker det — og her ønsker begge det. Men når de i den grad hisser seg opp og gir verbalt uttrykk for det, er vi ikke lenger innenfor debattens rammer. Dette er krangel.

Utdraget illustrerer også mengden av avbrytelser og overlappende tale. Min tilnærming til avbrytelser tar utgangspunkt i samtalsjangeren politisk debatt, og er basert på funksjonelle, sekvensielle og syntaktiske kriterier²⁹. Dette innebærer at konkurranseaspektet

²⁹ Det er ikke rom for redegjørelse av litteraturen omkring avbrytel-

og talerens hensikt i politiske debatter danner grunnlaget for analysen av avbrytelser. Her er det om å gjøre å tilkjempe seg ordet, ikke å snakke i munnen på den andre med den hensikt å gi støttende og oppmuntrende tilbakemelding³⁰. Allikevel forekommer denne typen overlappende tale også i konfrontasjonen mellom Brundtland og Five, men skiller ut slik at bare avbrytelser som representerer konkurranse om talerommet gjenstår. Forsøk på å ta ordet utenom et tuoverleveringspunkt ses da som forsøk på avbrytelse, og skulle dette lykkes, ses dette som en vellykket avbrytelse. En annen type vellykket "avbrytelse" er når flere talere starter å snakke på samme punkt, men bare én vinner kampen — de(n) andre gir seg.

I tur (2) i utdraget ovenfor ser vi at Five har ordet. Brundtland kommer inn to steder i Fives tur, først med et "ja", og dette overlapper delvis med ordet "feilinformerer". Five fortsetter å snakke, og Brundtland kommer inn igjen med "det gjør du" mens Five sier "hvis jeg får". Resultatet av den overlappende talen i (2) og (3) er at Five fortsatt har talerommet i (5) og at Brundtland må gi opp sine mislykkede forsøk på å ta ordet.

Det er altså rikelig med avbrytelser og overlappende tale i debatten mellom Brundtland og Five — og de forkommer i sekvenser der vi også finner argumentasjonsfeil. Men utdraget illustrerer også andre trekk ved kragelen, nemlig sterke initiativ og metakommentarer. Et sterkt initiativ krever responser i stedet for å invitere til dem, og Linell deler de sterke initiativene inn i tre typer: dirigerende, kontrollerende og hindrende trekk³¹. Under dirigerende trekk finner vi spørsmål og direktiver, og dette er velkjente måter å tvinge motparten til å respondere under visse betingelser. I (12) skifter Brundtland plutselig emne ved å stille spørsmålet "hva tjener landet", kombinert med en appell til intervjueren om emneskifte, "kan vi snakke om det snart Honerød", også gjentatt i (15). Slike appeller kan ses sam-

men med andre metakommentarer som sterke initiativ, men også som formelle markører for emneskifte — taleren forlater rammene for den samtaletypen hun befinner seg i og ber eksplisitt intervjueren om å organisere debatten på en bestemt måte. Metakommentarer, kommentarer på selve formen for samtalen, er et annet dirigerende og sterkt initiativ. Fra kragelen kjenner vi uttrykk som "jeg kan ikke diskutere med deg hvis du skriker sånn!" eller som Brundtland gjør det i denne debatten, nemlig å avvise noe som et relevant emne: "det er ikke det som er tema her" (17) eller å true med å melde seg ut.

Andre sterke initiativ er kontrollerende trekk. Her evaluerer, anerkjenner eller diskvalifiserer taleren motpartens bidrag. Dette er typisk for reformuleringer, og som termen sier oppsummerer og konkluderer taleren motpartens bidrag. Slik kan reformuleringer brukes til å introdusere ens eget perspektiv og tvinge motparten til å forholde seg til en bestemt fortolkning i neste respons. Tradisjonelt er det intervjuer og ordstyrer som leverer reformuleringer for å sammenfatte og kontrastere debattantenes bidrag. Dette er et effektivt virkemiddel hvis ordstyrer vil hete opp debatten og tilspisse konflikten mellom debattantene. Men også seg imellom bruker debattantene dette sterke kontrollerende trekket. Responser er ofte som forventet at motparten må åpne med en korrigering, "det har jeg aldri sagt". Reformuleringer bærer altså i seg en kime av uredelighet. Går reformuleringen for langt, er konsekvensen en *stråmann*:

Eksempel 3³²

- (1) F: men kan jeg her få lov til å si at jeg hadde ikke én kritisk merknad til EØS-forhandlingene så lenge man holdt på og forsøkte å få denne fiskeriav[talen i havn]
- (2) B: [men vi er fortsatt] i gang [2 med det 2]
- (3) F: [2 jeg vil få minne 2]... ja ...men [3 je- 3]
- (4) B: [3 vi 3] er fortsatt i forhandlinger ... og det må [4 både s- 4]
- (5) F: [4 statsministeren 4] har [5 truk5]ket sitt tilbud
- (6) B: [5 ja 5]

32 Fra kommunevalget i 1991.

ser i denne artikkelen. Avbrytelser i et konkurranseperspektiv er behandlet i Sandvik (under utarbeidelse).

30 Tannen (1993) har kritisert den tradisjonelle oppfatningen av avbrytelser som har fokusert på dominansaspektet. Hun har vist at avbrytelser kan ha en helt annen funksjon, nemlig å vise delaktighet, noe som er et trekk ved kvinnelig konversasjon.

31 Linell (1990).

- (7) F: [6 og det er 6]
 (8) B: [6 vi er i 6] forhand[7linger 7] Kaci Kullmann Five
 (9) F: [7 ja 7]
 (10) B: og det vet du ... og nå må du ikke sitte og si slike ting
 (11) F: jo ... jeg vet [jo at man] er i forhand[2linger ...men jeg vet at den norske regjeringen 2]
 (12) B: [ja ja] ... [2 og da går det ikke an ... da går det ikke an å sitte og 2] feilinformere folk på den måten
 (13) F: nei ... jeg feil[3in3]formerer ikke folk [4 hvis jeg får 4] lov til å snakke ut
 (14) B: [3 ja 3] ... [4 det gjør du 4]

I (2) korrigerer og reformulerer Brundtland Fives syn på fiskeriforhandlingene. Det er rom for å tolke Fives uttalelse i (1) som at forhandlingene er slutt, men det hun faktisk uttaler seg om, er bare en hendelse i fortid, og dermed bruker hun også fortidsformene "holdt på" og "forsøkte". Men Brundtland reformulerer uttalen hennes både i (4), (10) og (12), samtidig som hun tillegger Five mer enn det hun faktisk har sagt og dermed begår *stråmann*-argumentasjon samtidig med at hun sår tvil om Fives redelighet, altså *argumentum ad hominem*. I disse eksemplene faller altså reformuleringene sammen med to andre argumentasjonsfeil, *stråmann* og personangrep.

Hindrende trekk, som også regnes som et sterkt initiativ av Linell³³, har vi når taleren hindrer motparten i å snakke ved å legge ut sin egen versjon eller komme med egne ønsker. Dette kan gjøres med ytringer som slår noe fast som en spikret sannhet³⁴ eller med ytringer som setter rammer for hva som skal debatteres. Tradisjonelt er slike ytringer forbeholdt ordstyrer eller intervjuer, men i denne debatten klarer han det bare unntaksvis. Noen av utspillene til Brundtland i denne debatten kan regnes som hindrende trekk etter min mening. Hun stiller nemlig ultimatum ved å kreve å få snakke om "hva som tjener landet", eksempel 2, tur (12) og (15), og hvis ikke hun får det, truer hun med å melde seg ut, *argumentum ad baculum*.

Også egenanknytninger karakteriserer

krangelen som samtalsjanger. Idealet for et konversasjonelt bidrag er at det inneholder én responsdel og én initiativdel, hvis det ikke er innlednings- eller avslutningsbidrag, og slik skapes en symmetrisk dialog der begge parter både gir respons på det foregående bidraget og bringer inn nytt innhold³⁵. Men noen bidrag knytter ikke an til motpartens initiativ i det hele tatt. Dette kalles egenanknytning og betraktes som et dominerende trekk siden det neglisjerer motpartens initiativ.

Nå skulle vi kanskje forvente at egenanknytning ville være rikt representert i denne ellers så opphissede debatten, men det er det ikke. Det betyr at partene lytter til hverandre og responderer på den andre partens bidrag, selv om de har sine kjepphester som de stadig forsøker å introdusere. Kjepphestene føyer seg koherent inn i det aktuelle emnet, og fungerer ikke som noe brudd — med ett unntak. Når Five stadig nevner de feilslåtte fiskeriforhandlingene og at Brundtland tok feil da hun spådde at Sverige ikke ville søke EU-medlemskap før Norge, er dette relevante argumenter i sammenhengen. Men når Brundtland stadig krever å få diskutere "Norges framtid", er dette et forsøk på å unngå det pågående emnet. Flere steder i debatten appellerer hun til intervjueren om å tillate emnet "Norges framtid", og sånn sett innebærer dette et brudd med motpartens initiativ, men det knytter ikke an til noe direkte foregående hos Brundtland selv. Selv om slike bidrag ikke kan kalles egenanknytning bærer de i seg et element av det, men det er riktigere å kalle dem noe i retning av strategiske trekk³⁶.

Det siste kjennetegnet jeg skal peke på ved krangelen, er *fravær av dempere*. Dempere har blant annet til funksjon at de sparer samtalepartneren for ansiktstap, noe som oppleves som ubehagelig for *begge* partene³⁷. Dempere er leksikalske uttrykk som i argumentasjonssammenheng modifierer standpunkt og argumenter og innebærer at protagonisten kan føre en svakere argumentasjon enn tilfellet hadde vært uten slike dempere. Adverb som *kanskje*, *sikkert*, *trolig* osv., samt valg av

33 Linell (1990).

34 Jf. Searles begrep "declarative representatives", Searle (1975).

35 Linell og Gustavsson (1987).

36 Linell (1990).

37 Goffman (1955).

ett bestemt leksikalsk uttrykk framfor et annet innenfor samme ordklasse, som for eksempel *tror* i stedet for *vet*, kan fungere som dempere. Karakteristisk for krangelen er at utsagnet ikke dempes, heller tvert imot. Verken Brundtland eller Five forsøker å mildne budskapet i den hensikt å unngå at den andre parten mister ansikt, noe også forekomsten av personangrep vitner om.

Konklusjon

Diskusjon, debatt og krangel er alle persuasive sjangere, men varierer med hensyn til hvem man vil overbevise, hvor argumentasjonen foregår og hvilket forhold det er mellom de argumenterende parter. Debattens antagonistiske og polariserte karakter innebærer at den regjerer mediebildet i dag. Hvis vi aksepterer at det innenfor debattens rammer stadig forekommer trekk fra krangelen, kan disse trekkene etablere seg som sentrale for sjangeren, og skillelinjene mellom debatt og krangel utviskes. Derfor er det grunn til å fokusere på de språklige kjennetegnene for krangelen nettopp for å forhindre en utjevning mellom debatten og krangelen.

Jeg mener det er viktig å få fram at debatten går over i krangel når bestemte fenomener opptrer. Sånn sett er ikke debatten i seg sjøl verken kranglete eller negativ, men den kan utvikle seg i denne retning. Debattens formalitetsgrad — og journalistens vilje og evne til saklighet og kontroll — er avgjørende for hvorvidt vi eksponeres for debatt eller krangel.

Debattantene forlater rammene for debatten når de — i stedet for å forholde seg seriøst til motparten — angriper hverandre personlig, truer hverandre, spiller på medlidenhet, bruker autoriteter eller hevder at motparten mener noe det ikke er grunnlag for å påstå. Slik argumentasjon er ofte reaksjoner på uønskede innspill fra motparten, og de erstatter derfor en saksorientert argumentasjon som det ville innebære store utfordringer å gjennomføre. Ved å skifte fokus på denne måten, skiftes også bevisbyrden. Samtidig skruses tempoet opp — partene snakker i munnen på hverandre, avbryter hverandre, stiller spørsmål og gir direktiver, "skriver om" motpartens budskap og lytter helst til seg sjøl. Samtidig forlater de emnet og kommer med sidebemerkninger om formen på selve samtalen.

Litteratur

- van Eemeren, Frans og Rob Grootendorst (1984): *Speech acts in argumentative discussions. A theoretical model for the analysis of discussions directed towards solving conflicts of opinion*. Dordrecht, Cinnaminson: Foris/Berlin: Mouton de Gruyter. PDA 1.
- (1992): *Argumentation, Communication, and Fallacies*. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- van Eemeren, Frans, Rob Grootendorst og Tjark Kruijer (1987): *Handbook of Argumentation Theory*. Dordrecht-Holland/Providence-U.S.A.: Foris Publications.
- Goffman, E. (1955): "On Face-Work: an Analysis of Ritual Elements in Social Interaction". I: *Psychiatry* 18: 213-31.
- Jørgensen, C. (1995): "Debattens væsen og uvæsen. Om fjendtlighet i offentlig debat". I: *Retorik Studier*, nr. 10. København.
- Jørgensen, C., C. Kock og L. Rørbech (1994): *Retorik der flytter stemmer*. København: Gyldendal.
- Kjeldsen, J. E. (1997): "Dette er visst ikke fullt saklig, Annel!" Eller: Lidt om uredelighet og hvorfor det er en dårlig debatstrategi", i: *Norsk Medietidsskrift* nr.1, Oslo.
- Kjøller, K. (1980): *Gode grunde? Introduktion til argumentationsanalyse*. Elevhæfte. København: Gjellerup.
- Linell, P. & L. Gustavsson (1987): *Initiativ och respons. Om dialogens dynamik, dominans och koherens*. SIC, 15. University of Linköping, Tema Kommunikation.
- Linell, P. (1990): "The power of dialogue dynamics". I: Marková, J. & K. Foppa (red.) *The Dynamics of Dialogue*. New York: Harvester Wheatsheaf.
- Sandvik, M. (1995): "Argumentasjonsanalyse". I: J. Svennevig, Sandvik, M. og Vagle, W. *Tilnærminger til tekst*. Oslo: LNU/Cappelen Akademisk Forlag.
- (under utarbeidelse): *Is there a winner and a loser in argumentative debates?* Dr. art. avhandling, Universitetet i Oslo.
- Searle, J. R. (1975): *The classification of illocutionary acts. Language in Society*.
- Tannen, D. (1983): "When is an overlap not an interruption? One component of conversational style". In: R. J. DiPietro, W. Frawley & A. Wedel (eds.) *The First Delaware Symposium on Language Studies* (side 119—129). Newark, DE: University of Delaware Press.
- Walton, D.N. (1989): *Informal logic: a handbook for critical argumentation*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Walton, D.N. (1992): *The Place of Emotion in Argument*. Pennsylvania State University Press, Pennsylvania.
- Walton & Krabbe (1995): *Commitment in dialogue*. State University of N.Y Press, New York.